

Anne Martha Malmgren-Hansen
Emilie Marie Wilson Ramstad

Folkeret

Kompendium

3. udgave

Anne Martha Malmgren-Hansen og Emilie Marie Wilson Ramstad

Folkeret – Kompendium

3. udgave, 1. oplag

© Karnov Group Denmark A/S, København 2018

ISBN 978-87-619-4031-5

Omslag: Birger Gregers MDD, Frederiksberg

Sats og tryk: AKAPRINT a/s, Aarhus

Mekanisk, fotografisk eller anden gengivelse
af denne bog eller dele af den er ikke tilladt
ifølge gældende dansk lov om ophavsret.
Alle rettigheder forbeholdes.

Indholdsfortegnelse

1. Folkeretten som retssystem	13
1.1. Indledning	13
1.2. Folkerettens historie	13
1.3. Folkerettens rolle	14
1.3.1. Hvorfor folkeretten er et retssystem	14
1.3.2. Håndhævelse af folkeretten	14
1.3.3. Folkerettens styrker og svagheder	15
1.3.4. Folkerettens juridiske oprindelse	16
1.3.5. Retspolitiske opfattelser og folkeretten	16
2. Retskilder i folkeretten	18
2.1. Indledning	18
2.2. ICJ statutten art. 38	18
2.3. Konventioner	18
2.4. Retssædvaner	19
2.4.1. Betingelser for en folkeretlig retssædvanes dannelse	19
2.4.2. Almindelige praksis	19
2.4.2.1. Praksissens udbredelse	19
2.4.2.2. Praksissens ensartethed	19
2.4.2.3. Praksissens varighed	20
2.4.3. Anerkendt som retsregel	20
2.4.4. Retsområder reguleret af retssædvaner	20
2.4.5. Kodifikation af retssædvaner	21
2.4.5.1. Ved stater tilbagetræden fra en traktat eller dannelse af nye stater	21
2.5. Almindelige retsgrundsætninger	21
2.6. Retsafgørelser	21
2.7. Forfatteres meninger	22
2.8. Internationale organisationer som lovgivere	22
2.9. Ret og billighed efter art. 38, stk. 2.	22
2.10. Soft law	23
2.11. Retskildernes hierarki	23
2.12. Tips og tricks til opgaver inden for retskilder	23
3. Grundlæggende traktatret	25
3.1. Indledning	25
3.2. Traktatbegrebet	25
3.3. Traktatretskonventionen	25
3.3.1. Anvendelsestidspunkt	26
3.3.2. Traktater vedrørende internationale organisationer	26
3.4. Indgåelse	26
3.4.1. Ensidige erklæringer	26
3.4.2. Indgåelse efter traktatretskonventionen	26

3.4.2.1.	Samtykket	27
3.4.2.1.1.	Undertegnelse	27
3.4.2.1.2.	Udveksling af instrumenter	27
3.4.2.1.3.	Ratifikation, accept eller godkendelse	28
3.4.2.1.4.	Tiltrædelse	28
3.4.2.2.	Ikrafttræden	28
3.5.	Reservationer	28
3.5.1.	Andre staters godkendelse af og indsigelse mod reservationer	29
3.5.2.	Retsvirkninger af reservationer	29
3.6.	Traktaters retsvirkning for tredjestater	30
3.7.	Traktaters gyldighed	30
3.7.1.	Ugyldighed på grund af samtykket	30
3.7.2.	Indgåelse af en ny traktat	30
3.7.3.	Væsentlig brud	31
3.7.4.	Konflikt mellem en traktat og FN-pagten	31
3.7.5.	Konflikt mellem en traktat og jus cogens regel	31
3.7.6.	Umulighed	32
3.7.7.	Bristede forudsætninger	32
3.8.	Ændring af en traktat	32
3.9.	Ophør, opsigelse og tilbagetræden	32
3.10.	Suspension af traktater	33
3.11.	Tips og tricks til opgaver inden for traktatretten	33
4.	Traktatfortolkning	34
4.1.	Indledning	34
4.2.	Traktatretskonventionen art. 31 – almindelig regel om fortolkning	34
4.3.	Traktatretskonventionen art. 32 – supplerende fortolkningsmidler	34
4.4.	Traktatretskonventionen art. 33 – to eller flere sproglige versioner	35
4.5.	Ordlyds- eller tekstnær fortolkning	35
4.6.	Parternes hensigt og vilje ved traktatens indgåelse	35
4.7.	Parternes praksis	35
4.8.	Formålsfortolkning	36
4.9.	Effektivitetsprincippet	36
4.10.	Restriktiv fortolkning	36
4.11.	Tips og tricks til opgaver inden for traktatfortolkning	36
5.	Folkeretssubjekter	37
5.1.	Indledning	37
5.2.	Hvilke typer rettigheder og forpligtelser	37
5.3.	Folkeretssubjektivitet	37
5.3.1.	Staten	37
5.3.2.	Rettigheder og pligter	37
5.4.	Staten som folkeretssubjekt	38
5.4.1.	Anerkendelse af stater	38
5.4.1.1.	Den deklaratoriske teori	38
5.4.1.2.	Den konstitutive teori	38
5.4.2.	Montevideo Konventionen om staters rettigheder og pligter	39
5.4.2.1.	En permanent befolkning	39
5.4.2.2.	Afgrænset territorium	39
5.4.2.3.	Regering	39

5.4.2.4.	Kapacitet til at indgå i relationer med andre stater	40
5.5.	Selvbestemmelse	40
5.5.1.	Kolonier	40
5.5.2.	Andre folk	41
5.6.	Andre folkeretssubjekter	42
5.6.1.	Oprørs- og frigørelsesbevægelser	42
5.6.2.	Andre territoriale enheder	42
5.7.	Internationale organisationer	43
5.8.	Individer	43
5.8.1.	Minoriteter	44
5.9.	Virksomheder	44
5.10.	Tips og tricks inden for opgaver om folkeretssubjekter	45
6.	National ret og folkeretten	46
6.1.	Indledning	46
6.2.	Forskellige regler for anvendelsen af folkeretten i national ret	46
6.2.1.	Retssikkerhed	47
6.3.	National ret	47
6.4.	Traktatopfyldelse	47
6.4.1.	Omskrivning	48
6.4.2.	Inkorporering	48
6.4.2.1.	Forhåndsinkorporering	49
6.4.2.2.	Valg af inkorporering	49
6.4.2.3.	Andre hensyn	49
6.5.	Opfyldelse af folkeretlige retssædvaner	49
6.6.	Tips og tricks til opgaver inden for national ret og folkeretten	50
7.	Jurisdiktion og suverænitet	51
7.1.	Indledning	51
7.2.	Jurisdiktionsbegrebet	51
7.2.1.	Jurisdiktion til at lovgive	51
7.2.2.	Jurisdiktion til at håndhæve	51
7.3.	Jurisdiktion inden for statens territorium	52
7.3.1.	Objektiv territorialitet	52
7.3.2.	Subjektiv territorialitet	52
7.3.3.	Ekstraterritorial jurisdiktion	52
7.4.	Jurisdiktion over egne statsborgere	52
7.4.1.	Passiv personelhøjhed	53
7.5.	Universal jurisdiktion	53
7.6.	Effektdoktrinen	53
7.7.	Tips og tricks til opgaver inden for jurisdiktion	54
7.8.	Suverænitetsbegrebet	54
7.8.1.	Opnåelse af adkomst til territorium	54
7.8.1.1.	Opnåelse af adkomst ved fredelig og effektiv kontrol	54
7.8.1.1.1.	Statsbeføjelser	55
7.8.1.2.	Opnåelse af adkomst ved opdagelse	55
7.8.1.3.	Opnåelse af adkomst ved indgåelse af traktat om overdragelse	55
7.8.1.4.	Opnåelse af adkomst ved trussel om eller anvendelse af magt	55
7.8.1.5.	Opnåelse af adkomst ved tilvækst	55
7.8.1.6.	Opnåelse af adkomst ved retssag eller voldgift	56

7.8.1.7.	Opnåelse af adkomst ved hævd.	56
7.8.1.8.	Opnåelse af adkomst ved selvbestemmelse	56
7.8.2.	Andre principper for adkomst	56
7.8.3.	Statssuccession	56
7.8.3.1.	Intertemporal lovgivning.	56
7.8.3.2.	Uti possidetis	57
7.8.4.	Sammenslutning, opløsning og løsrivelse.	57
7.8.5.	Eksempler på retsvirkning af statssuccesion, sammenslutning, opløsning eller løsrivelse ad stater	57
7.8.5.1.	Offentlig ejendom	57
7.8.5.2.	Privates rettigheder og krav	58
7.8.5.3.	Gæld og statsansvar	58
7.9.	Rettigheder over fremmede territorium	58
7.10.	Luftrum og fly	58
7.11.	Det ydre rum	59
7.12.	Antarktis	59
7.13.	Arktis	59
7.14.	Tips og tricks til opgaver inden for suverænitet	59
8.	Immunitet	61
8.1.	Indledning	61
8.2.	Statsimmunitetsbegrebet	61
8.3.	Restriktiv statsimmunitet.	61
8.3.1.	Jure imperii handlinger	62
8.3.2.	Jure gestionis handlinger	62
8.3.3.	Jure imperii eller jure gestionis.	62
8.3.3.1.	Two-stage test	62
8.4.	Statslig immunitet	63
8.4.1.	Væbnede styrker	63
8.4.2.	Thule basen	64
8.5.	Personlig immunitet: Statsledere, udenrigsministre mv.	64
8.6.	Diplomatisk immunitet	64
8.6.1.	Wienerkonventionen om diplomatiske forbindelser.	65
8.7.	Konsulær immunitet.	67
8.8.	Internationale organisationer	68
8.9.	Tips og tricks til opgaver inden for immunitet	68
9.	Statsansvar.	69
9.1.	Indledning	69
9.2.	Begrebet statsansvar	69
9.3.	Den Internationale Lovkommission.	69
9.3.1.	Hvilke handlinger	69
9.3.2.	Henregelse	69
9.3.2.1.	Indirekte henregelse	70
9.3.2.2.	Eksempler.	71
9.3.2.3.	Objektivt eller subjektivt ansvar	71
9.3.3.	Hvornår er der tale om en ulovlig handling	71
9.3.3.1.	Eksempler.	71
9.4.	Ansvarsfrihedsgrunde	72
9.5.	Konsekvenser af statsansvar	74

9.5.1.	Erstatning, naturalrestitution eller godtgørelse	74
9.5.2.	Hvem kan holde staten ansvarlig	74
9.5.3.	Repressalier	75
9.6.	Alvorlige overtrædelser af <i>jus cogens</i> regler	75
9.7.	Tips og tricks til opgaver inden for statsansvar	75
10.	Havret	77
10.1.	Indledning	77
10.1.1.	Retskilder	77
10.2.	Basislinjer	77
10.3.	Det indre territorialfarvand	78
10.4.	Det ydre territorialfarvand	78
10.5.	Uskadelig passage	78
10.6.	Strafferetlig jurisdiktion	79
10.6.1.	Civilretlig jurisdiktion	79
10.7.	Den tilstødende zone	79
10.8.	Den eksklusive økonomiske zone	80
10.9.	Kontinentalsoklen	80
10.9.1.	Afgrænsning af kontinentalsoklen	81
10.10.	Den dybe havbund	82
10.11.	Det åbne hav	83
10.12.	Hot pursuit	84
10.13.	Den Internationale Havretsdomstol	84
10.14.	Tips til opgaver inden for Havretten	85
11.	International miljøret	86
11.1.	Miljøretlige principper	86
11.1.1.	Bæredygtighed	86
11.1.1.1.	Millenium goals and Agenda 2030	87
11.1.2.	Naboskabsprincippet (no harm principle)	87
11.1.3.	Polluter-pays princippet	87
11.1.4.	Forsigtighedsprincippet	88
11.1.5.	Samarbejdsprincippet	88
11.1.6.	VVM-princippet (Environmental impact assesment)	88
11.1.7.	PIC-princippet	89
11.2.	Internationale kontrolorganer	89
11.3.	Folkeretlige regelsæt	90
11.3.1.	Regelsæt vedrørende havforurening	90
11.3.2.	Regelsæt vedrørende luftforurening	91
11.4.	Erstatningsansvar for miljøskader	91
11.5.	Tips og tricks til opgaver inden for international miljøret:	91
12.	Fredelig bilæggelse af tvister	92
12.1.	Indledning	92
12.1.1.	Tvister der truer den internationale fred og sikkerhed	92
12.1.2.	Forhandling	92
12.1.3.	Undersøgelse	93
12.1.4.	Mægling	93
12.1.5.	Forlig	93
12.1.6.	Voldgift	93

12.1.7.	Andre fredelige tiltag	94
12.2.	Bilæggelse af tvister via FN	94
12.2.1.	FN's Generalforsamling	94
12.2.2.	FN's Sikkerhedsråd	94
12.3.	Retssag – Den Internationale Domstol (ICJ)	95
12.3.1.	Sammensætning	95
12.3.1.1.	Dommerne	95
12.3.2.	Adgang og jurisdiktion	95
12.3.2.1.	Accept	96
12.3.2.2.	Ad hoc accept	96
12.3.2.3.	Post hoc accept	96
12.3.2.4.	Accept via traktat	96
12.3.2.5.	Den valgfrie klausul	96
12.3.2.6.	Hvilke retskilder kan ICJ benytte	97
12.3.3.	Erga omnes forpligtelser	97
12.3.4.	Bindende for	97
12.3.5.	Foreløbige retsmidler	97
12.3.6.	Advisory opinions	97
12.4.	Andre internationale domstole	98
12.5.	Tips og tricks til opgaver inden for fredelig bilæggelse	98
13.	Magtanvendelse	100
13.1.	Magtanvendelsesforbuddet	100
13.1.1.	Udvidende fortolkning af magtanvendelsesforbuddet	100
13.1.2.	Indskrænkende fortolkning af magtanvendelsesforbuddet	101
13.2.	Retten til selvforsvar	101
13.2.1.	Anticiperet selvforsvar	102
13.2.2.	Fortolkning af retten til selvforsvar	102
13.2.3.	Kollektiv selvforsvar	102
13.2.3.1.	Borgerkrige	103
13.2.3.2.	Kolonier	104
13.3.	Nødret	104
13.3.1.	Repressalier	104
13.3.2.	Beskyttelse af egne statsborgere	104
13.3.3.	Humanitær Intervention	105
13.3.3.1.	Responsibility to protect	106
13.4.	FN's Sikkerhedsråds rolle efter FN-pagtens kapitel 7	106
13.4.1.	Hvilke midler	107
13.4.2.	Fredsbevarende styrker	108
13.5.	Tips og tricks til opgaver inden for magtanvendelse	108
14.	Humanitær Folkeret	109
14.1.	Indledning	109
14.1.1.	Begrebet væbnet konflikt	109
14.2.	Jus ad bellum	109
14.2.1.	Reglerne om nedrustning og afspænding	110
14.3.	Jus in bello	110
14.3.1.	Genève-konventionerne	110
14.3.2.	Kombattanter og ikke-kombattanter	111
14.3.3.	Krigsfanger	111

14.3.4.	Syge og sårede	112
14.3.5.	Civile	112
14.3.6.	Kulturelle ejendomme	112
14.3.7.	Tillægsprotokol 1	112
14.3.8.	Interne væbnede konflikter	114
14.3.9.	Haag-konventionerne	114
	14.3.9.1. Forbud mod bestemte våben	115
	14.3.9.2. Forbud mod bestemte metoder	115
	14.3.9.3. Regler om staters neutralitet	115
14.4.	FN's Våbenhandelstraktat	115
14.5.	Tips og tricks til opgaver inden for den humanitære folkeret	116
15.	Retsforfølgning af internationale forbrydelser	117
15.1.	Indledning	117
15.2.	Internationale forbrydelser	117
	15.2.1. Universel jurisdiktion	117
15.3.	Dansk jurisdiktion	118
15.4.	Fælles national retsforfølgning	118
15.5.	Den Internationale Straffedomstol (ICC)	119
	15.5.1. Domstolen	119
	15.5.2. Anklageren	119
	15.5.3. Forundersøgelseskammeret	120
	15.5.4. Jurisdiktion	120
	15.5.4.1. ICC og national jurisdiktion (komplementærprincippet)	121
	15.5.4.2. Folkedrab	122
	15.5.4.3. Forbrydelser mod menneskeheden	122
	15.5.4.4. Krigsforbrydelser	122
	15.5.4.5. Aggression	123
15.6.	Jugoslaviens tribunalet (ICTY)	123
15.7.	Rwanda tribunalet (ICTR)	123
15.8.	ICTY's og ICTR's opbygning	124
15.9.	Tips og tricks til opgaver inden for international forbrydelser	124
16.	Menneskerettigheder	125
16.1.	Indledning	125
16.2.	Menneskerettighedernes udvikling	125
	16.2.1. Udviklingsfaser	126
16.3.	Beskyttelse inden for FN-regi	126
16.4.	Europarådet	127
16.5.	EU	127
16.6.	OSCE	128
16.7.	International monitorering og retsmidler	128
	16.7.1. Monitorering	128
	16.7.2. Internationale retsmidler	130
16.8.	Menneskerettigheder og folkeretlig sædvane	130
16.9.	Tips og tricks til opgaver inden for menneskerettigheder	131
	Advisory opinions	132

Doms- og resolutionsregister	133
Stikordsregister	135